

АКТУАР МОЛИЯ ВА БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ

Vol. 4 Issue 01 | pp. 57-66 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

SANOAT KORXONALARI IQTISODIY BARQAROR FAOLIYATINI TA'MINLASHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI

Kadirov Abdumalik Matkarimovich

Farg'ona Politexnika instituti

Email: abdumalik.kadirov@ferpi.uz

Annotatsiya. Mazkur maqolada iqtisodiy barqarorlikni oshirish, iqtisodiy barqarorligini ta'minlashning ilg'or mamlakatlar tajribasi asosida barqaror rivojlanish muammolarini hal qilish hamda sanoat korxonalarini iqtisodiy barqarorligini baholashga nazariy yondoshuvlar asosida sanoat korxonalarining iqtisodiy barqarorligining hozirgi holati, barqarorlik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi ishchi, tashqi omillar, shuningdek, sanoat korxonalarini iqtisodiy barqaror faoliyatini ta'minlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: barqarorlik, iqtisodiy barqarorlik, inqirozlar, strategik rivojlanish, raqobat, tashqi muhit, strategiya, moliyaviy yostiqlar, moliyaviy jamg'arma, boshqaruv, tashkiliy tuzilma.

ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОЙ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Кадиров Абдумалик Маткаримович

Ферганский политехнический институт

Email: abdumalik.kadirov@ferpi.uz

Аннотация. В данной статье современное состояние экономической устойчивости промышленных предприятий, действующие и внешние факторы, влияющие на показатели устойчивости, основаны на теоретических подходах к оценке экономической устойчивости промышленных предприятий, на основе опыта передовых стран мира и выделены обеспечение экономической устойчивости, решение задач устойчивого развития, а также организационно-экономические механизмы обеспечения экономической устойчивости промышленных предприятий.

Ключевые слова: устойчивость, устойчивое развитие, экономическая устойчивость, кризисы, стратегическое развитие, конкуренция, внешняя среда, стратегия, финансовая подушка, финансовая экономия, менеджмент, организационная структура.

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS OF ENSURING SUSTAINABLE ECONOMIC ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Kadirov Abdumalik Matkarimovich

Fergana Polytechnic Institute

Email: abdumalik.kadirov@ferpi.uz

Abstract. This article article, the current state of economic sustainability of industrial enterprises, current and external factors influencing sustainability indicators, are based on theoretical approaches to assessing the economic sustainability of industrial enterprises, based on the experience of advanced countries of the world, and highlight ensuring economic sustainability, solving problems of sustainable development, as well as organizational and economic mechanisms for ensuring the economic sustainability of industrial enterprises.

Keywords: sustainability, sustainable development, economic sustainability, crises, strategic development, competition, external environment, strategy, financial cushion, financial savings, management, organizational structure.

1. Kirish

Yangi O'zbekiston sharoitida sanoat korxonalarining mavjud iqtisodiy salohiyatidan foydalanish, ularni iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, shu asosida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlash, mahsulotlar bozorini kengaytirish uchun maqsadli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Nafaqat mamlakatda, balki jahon mamlakatlariida Covid-19 pandemiyasidan keyingi sharoitida korxonalarining iqtisodiy faolligi bir qator omillar, xususan, makroiqtisodiy beqarorlik, bozor raqobatining kuchayishi, mamlakat va dunyodagi ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy vaziyatning o'zgaruvchanligi bilan bog'liq. Makro va mikroiqtisodiy tizimlarning global va mahalliy inqirozlarini kuchaytiruvchi muhim omillar orasida Covid-19 pandemiyasining salbiy oqibatlarini aksariyat tadbirkorlik subektlariga ta'sir ko'rsatgan koronavirus infeksiyasi pandemiyasi muhim o'rin tutadi. Har bir mahalliy korxonaning iqtisodiy barqarorligi davlatning butun iqtisodiy tizimining rivojlanish tendensiyalarini saqlab qolish, uning sifat jihatidan yuksalishini ta'minlashning kalitidir, bu esa ushbu muammoni hal qilishni dolzarb qiladi. Shunday ekan, har qanday xo'jalik yurituvchi sub'ekt oldidagi muhim vazifa qisqa va uzoq muddatda o'zining barqarorligini ta'minlashdan iborat. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, unga salbiy tashqi va ichki omillar ta'sirini minimallashtirish, korxonaning umumiy barqarorligini ta'minlashda iqtisodiy barqarorlikning rolini aniqlash korxonalarining iqtisodiy barqarorligini boshqarishda takomillashtirilgan strategik yondashuvlardan foydalanishni talab qiladigan muammolardir.

2. Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili

Ma'lumki, iqtisodiy barqarorlik, barqarorlikni baholashni ham statik (hisobot davri uchun) ham dinamik ko'rsatkichlar (o'sish sur'ati, absolyut o'sish va boshqalar) asosida amalga oshirish mumkin. Shu o'rinda, korxonaning iqtisodiy barqarorligining u yoki

bu jihatlarini tavsiflovchi ko'rsatkichlarni taklif etgan M.N. Kozin [4], S.Yu. Pleshkov [5], G.R. Yarullina [9] ilmiy ishlariga nazar solish maqsadga muvofiq. Shu o'rinda, o'zbek olimlari [13],[14] sanoat barqarorligini ta'minlashda asosiy urg'uni moliya jihatlariga qaratishgan.

Korxonalarining iqtisodiy barqarorligini dinamik me'yorlar asosida hisob-kitob qilish va baholash usullari birinchilardan bo'lib, iqtisodchi-olim I.M.Siroejin tomonidan amalga oshirilgan keyinchalik R.L.Jambekova, N.A.Savinskaya ilmiy tadqiqotlari va boshqalarda takomillashtirilgan. Har qanday faoliyatning ma'lum bir iqtisodiy ko'rsatkichlar dinamikasi bilan aks ettirish imkoni bor, bunda o'zaro uyg'unlik va bog'liqlik korxonaning bir holatdan boshqasiga o'tishi bilan o'zgarishi mumkin. Barcha ko'rsatkichlarning o'zaro bog'liqligi "ish tartibi" tushunchasi bilan tavsiflanadi. Korxonaning har bir ish tartibi belgilangan ko'rsatkichlar tizimini izohlaydi, ularni o'sish sur'ati bo'yicha tasniflansa korxonaning me'yoriy ish tartibi, boshqacha qilib aytganda ko'rsatkichlarning me'yoriy tizimi (dinamik me'yor) yuzaga keladi. O'zoq vaqt davomida bunday dinamik (qatorni) o'sishni ushlab turish korxonaning optimal tartibda ishlashiga imkon beradi. Korxonani baholash korxonaning haqiqiy dinamik qatorini me'yoriy qator bilan taqqoslash asosida amalga oshiriladi.

XX asrning 70-yillaridagi energetika inqirozi davrida vujudga kelgan iqtisodiy barqarorlik konsepsiyasining asosiy g'oyasi resurslarni tejashga asoslangan jahon iqtisodiyotini barqaror rivojlantirish, ya'ni asosiy resurslardan oqilona va iqtisodiy foydalanishdir. Iqtisodiy barqarorlik konsepsiyasini ishlab chiqishning navbatdagi bosqichi davlatning iqtisodiy xavfsizligi nazariyasini shakllantirish bo'lib, uning asosiy postulati uning tarkibiy elementlarining iqtisodiy barqarorligini hisobga olgan holda mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashdir.

MDU professorlari M.Bakanov[1] va A.D. Sheremetlarning [10] so'zlariga ko'ra, moliyaviy barqarorlik kompaniyaning moliyaviy resurslarini joylashtirish va ulardan foydalanish savodxonligi darajasini tavsiflaydi. Mualliflarning fikricha, kompaniyaning moliyaviy barqarorligi va moliyaviy holati uning to'lov qobiliyati darajasida, tuzilgan shartnomalarga muvofiq etkazib beruvchilarning shoshilinch to'lov talablarini o'z vaqtida qondirish, kreditlarni o'z vaqtida to'lash qobiliyatida namoyon bo'ladi. xodimlar va ishchilarga ish haqini to'lashni kechiktirmaslik, budjetga to'lovlarni amalga oshirish [2].

3. Tadqiqot metodologiyasi

Sanoat iqtisodiyotini barqaror rivojlanishni ta'minlash butun dunyo mamlakatlari rivojlanishining asosiy strategiyalaridan biri hisoblanadi. Bu mexanizmlar barqarorlikka erishish uchun katta miqdorda energiya sarfini talab qiladigan jarayondir. Shunga qaramay, bunday tabiiy resurslardan ortiqcha foydalanish jiddiy ekologik muammolarni keltirib chiqarmoqda hamda va havoda zaxarli gazlar kontsentratsiyasini oshirish hisobiga inson salomatligiga va ekologiyaga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Iqtisodiy faoliyatni qayta ko'rib chiqish va qayta loyihalash jarayonida eski jarayonlarni ayblash yoki voz kechish shart emas - ular katta taraqqiyotni, o'sha paytdagi katta o'zgarishlarni, jamiyat ehtiyojlarini qondirish maqsadida o'z faoliyatini olib borgan. Bugungi kunda barqaror rivojlanish mexanizmini to'g'ri tanlanganligi juda muhimdir, chunki tadqiqot metodologiyasi har qanday tadqiqotda doimo asosiy o'rinni egallaydi. Noto'g'ri tanlangan

tadqiqot metodologiyasi butun ishga zarar etkazishi va tadqiqot jarayonini sekinlashtirishi mumkin.

Tashqi iqtisodiy sharoitlarning yuqori dinamikasi korxonalar barqarorligi va muvozanatiga qaratilgan iqtisodiy barqarorlikni boshqarish jarayonini cheklaydi va murakkablashtiradi. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash samarali boshqaruv tizimini barpo etish, ilmiy asoslangan yondashuvlar, tamoyillar va usullarga asoslangan samarali boshqaruv mexanizmlarini joriy etishni taqozo etadi. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashning asosiy sharti to'g'ri tanlangan strategiya bo'lib, uning shakllanishi va amalga oshirilishi korxonaning uzoq muddatli istiqbolda muvaffaqiyatli faoliyatining kalitiga aylanadi. Shuning uchun menejment tizimida iqtisodiy barqarorlikni strategik boshqarish muhim rol o'ynaydi, u korxonaning strategik rivojlanish yo'nalishlarini belgilashda asosiy yo'naltiruvchi va muvofiqlashtiruvchi rol o'ynaydi, sa'y-harakatlarning asosiy muammolarini hal qilishga qaratilganligini ta'minlaydi hamda o'z faoliyati davomida vujudga keladi, faoliyatni belgilangan maqsadlarga erishish va muayyan maqsadlarga erishishga yo'naltiradi, korxonalar faoliyati va uning samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

4. Tahlil va natijalar

Korxonaning iqtisodiy barqarorligini strategik boshqarishning maqsadlari uning darajasini minimal darajada ushlab turish uchun tashqi va ichki muhitning beqarorlashtiruvchi omillarining korxonaning iqtisodiy barqarorligi darajasiga salbiy ta'sirini bashorat qilish, oldini olish, minimallashtirish va zararsizlantirishdir. va kelgusi davrlarda uni maksimal darajada oshiring. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini strategik boshqarish umumiy va xususiy tamoyillarga asoslanishi kerak. Birinchisiga quyidagi tamoyillar kiradi: iqtisodiy barqarorlikni tizimli boshqarish; boshqaruv qarorlarini qabul qilishning murakkab tabiati; iqtisodiy barqarorlikni boshqarishda moslashuvchanlik; boshqaruv usullarining ilmiyligi, birinchi navbatda iqtisodiy barqarorlikni baholash; alternativ variantlarga asoslangan strategiyani optimal tanlash; turli iqtisodiy darajadagi rejalarning izchilligi; barcha turdagi resurslardan oqilona foydalanish; moliyaviy resurslardan foydalanish yo'nalishlari va hajmlarining asosiligi; samaradorlik, bu boshqaruv natijalari asosida ijobiy natija olishni nazarda tutadi; o'zaro kelishuv yoki faoliyatni muvofiqlashtirish; innovatsionlik - korxonaning iqtisodiy barqarorligini boshqarishning eng yangi usullari, vositalari va mexanizmlarini joriy etish.

Iqtisodiy barqarorlikni boshqarishning strategik yo'nalishi o'ziga xos xususiyatlarga ega, xususan:

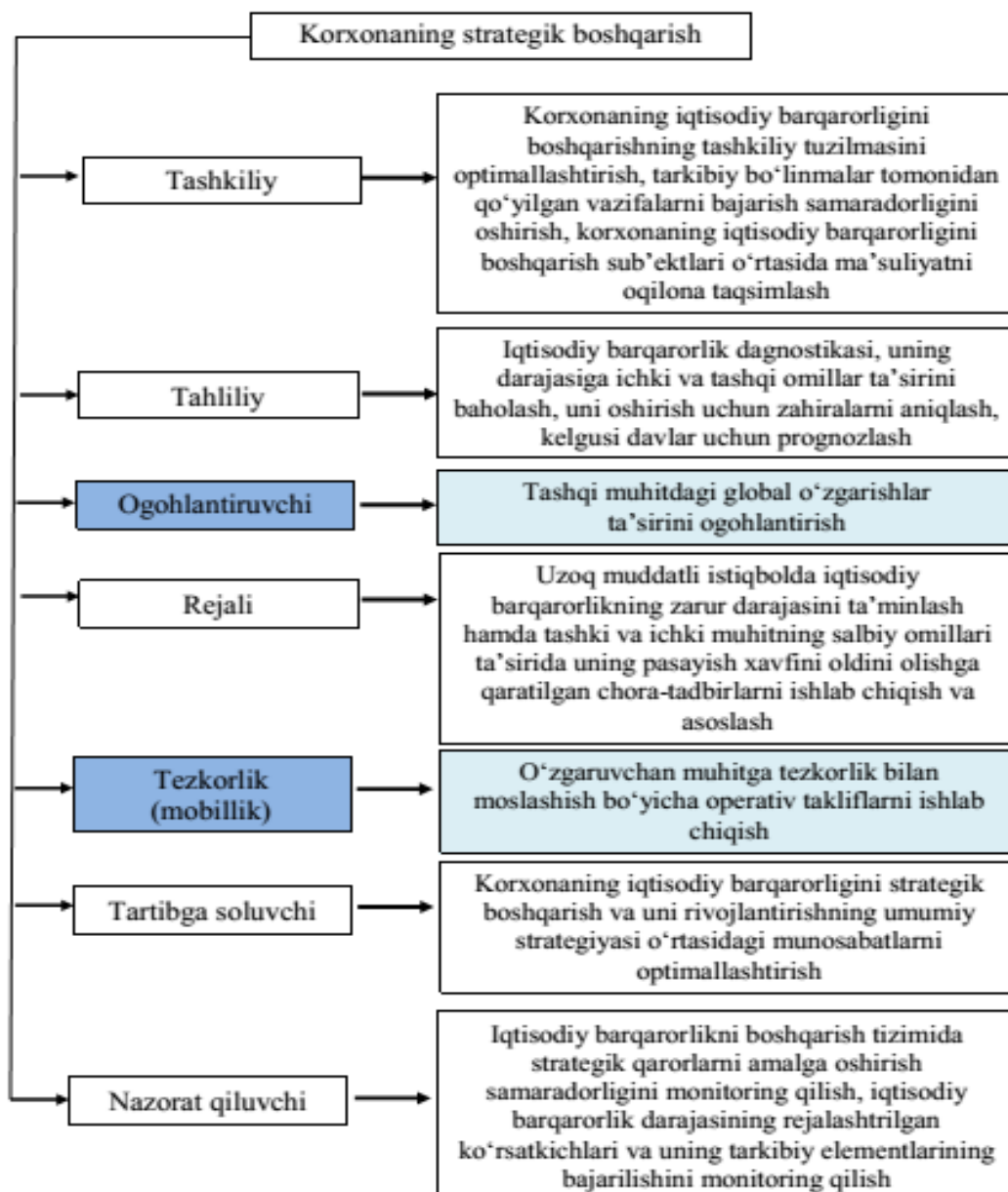
1. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini strategik boshqarish korxonaning umumiy boshqaruv tizimiga nisbatan bo'ysunuvchi komponent hisoblanadi.

2. Iqtisodiy barqarorlikni strategik boshqarish raqobatdosh tashqi muhitning ta'sir etuvchi omillari va korxonalar faoliyatining iqtisodiy xususiyatlarini hisobga olgan holda amalga oshiriladi.

3. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini strategik boshqarish boshqaruv qarorlarini qabul qilishda hisobga olinishi kerak bo'lgan iqtisodiy, moliyaviy, tijorat va boshqa risklarning doimiy ta'siri va harakati ostida amalga oshiriladi. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini strategik boshqarish maqsadi umumiy strategiya, vazifa va butun korxonani rivojlantirishning strategik yo'nalishlariga mos kelishi kerak.

Chechenistonlik iqtisodchi olimlar Saidov A.A. va Shaxgiraev I.U. [5] o'z ilmiy ishlarida iqtisodiy barqarorlikni strategik boshqarishning o'ziga xos tamoyillari quyidagi tamoyillarini qo'yidigaicha keltirganlar: korxonaning umumiy boshqaruv tizimiga integratsiya; korxonani strategik rivojlantirish maqsadlariga e'tiborni qaratishdan iborat bo'lgan maqsadlilik; korxonaning erishilgan iqtisodiy barqarorligi darajasining pasayishiga yo'l qo'ymaslik va oldini olish bo'yicha boshqaruvning profilaktikasi yoki yo'nalishi; iqtisodiy barqarorlikni boshqarishning yuqori dinamikasi; iqtisodiy barqarorlikni boshqarishda iqtisodiy, moliyaviy, tijorat va boshqa risklarni hisobga olish. Muaflliflarning fikricha, korxonani strategik boshqarishning asosiy funktsiyalari tashkiliy, tahliliy, rejalashtirish, tartibga solish, nazorat qilishdir.

Biroq, bizningcha, o'zgaruvcha mug'itda tezkorlik va ogohlantirish kabi funktsiyalarning o'rnini beqiyos. Shu sababli chechenistonlik iqtisodchi olimlar Saidov A.A. va Shaxgiraev I.U. taklif etgan korxonaning strategik boshqarish funktsiyalarini biz "Tezkorlik (mobillik)" va "Ogohlantiruvchi" funktsiyalar bilan to'ldirdik. (1-rasm.)

1-rasm. Sanoat korxonasini strategik boshqarish funksiyalari

Korxonaning iqtisodiy barqarorligini strategik boshqarish ma'muriy, iqtisodiy, tashkiliy, texnik, ijtimoiy, psixologik, institutsional usullar, infratuzilma va iqtisodiy xavflarni boshqarish usullaridan foydalangan holda amalga oshiriladi. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini strategik boshqarishda boshqaruv qarorlarini amalga oshirish mazmuni (iqtisodiy, tashkiliy-texnologik, tahliliy va boshqalar) bo'yicha alohida guruhlariga birlashtirilishi mumkin bo'lgan vositalar bilan ta'minlanadi; vaqt xususiyatlariga ko'ra (profilaktika (ehtiyotkorlik) va reaktiv xususiyatga ega, ular voqea sodir bo'lganligi aniqlangandan keyin qo'llaniladi, natijalari boshqaruv harakatlariga yo'naltiriladi); ta'sir yo'nalishlari bo'yicha (to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita).

Korxonaning iqtisodiy barqarorligini strategik boshqarishning yuqori samaradorligiga erishish, birinchi navbatda, uni amalga oshirishning murakkabligi va to'liqligiga, boshqaruv tizimining barcha elementlari o'rtasidagi izchillik va o'zaro bog'liqlikni tashkil etishga, iqtisodiy rivojlanish darajasini baholash uchun qo'llaniladigan usullarning muvofiqligiga bog'liq. barqarorlik va salbiy ta'sirlarni diagnostika qilish, shuning uchun boshqaruv tizimini baholash, tahlil qilish, prognozlash va ta'minlashni monitoring qilishga qaratilgan tegishli mexanizmlarga rasmiylashtirish kerak.

"Mexanizm" tushunchasi bilimning turli sohalarida keng qo'llaniladi. Iqtisodiy fanlarda "mexanizm" atamasi o'tgan asrning 60-yillarida ijtimoiy va ishlab chiqarish jarayonlarining o'zaro bog'liqligi va o'zaro ta'sirini o'rganish jarayonida qo'llanila boshlandi. Mexanikada qo'llaniladigan oddiy mexanizmlarning elementlari, masalan, tutqichlar iqtisodiy mexanizmlar uchun asboblarning prototipiga aylandi. Texnika va iqtisod fanlarida "mexanizm" atamasini qo'llashning muhim farqi shundaki, birinchi holatda resurs yondashuvi, ikkinchisida esa jarayon yoki tizimli yondashuv qo'llaniladi. Hozirgi vaqtda iqtisodiy tadqiqotlarda "boshqaruv mexanizmi", "rivojlanish mexanizmi", "iqtisodiy mexanizm", "iqtisodiy mexanizm", "tashkiliy mexanizm", "bozor mexanizmi", "ijtimoiy mexanizm", "investitsiya mexanizmi" kabi tushunchalar keng tarqalgan. Ilmiy manbalarda keltirilgan boshqaruv mexanizmlarining har xil turlari shartli ravishda uchta asosiy guruhga bo'linadi: maqsadi, maqsadi va usullari (moliyaviy, iqtisodiy, tashkiliy, tashkiliy-iqtisodiy, iqtisodiy, moslashuvchan, motivatsion, innovatsion va boshqalar); boshqaruv harakatlari yo'naltirilgan ob'ektga (strategiya, xodimlar, kapital, raqobatbardoshlik, xarajatlar, faoliyat, foyda va boshqalar) va tizim holatiga ta'siriga (ta'minlash, rag'batlantirish, shakllantirish, nazorat qilish, amalga oshirish, rivojlantirish) qarab va boshqalar.

Korxonalar, tarmoqlar xo'jalik faoliyatiga ta'sir etuvchi, uning samaradorligini oshirishga qaratilgan tashkiliy-iqtisodiy dastaklar, vositalar, omillar tizimi bo'lgan tashkiliy-xo'jalik mexanizmini boshqarish jarayonlarida zamonaviy olimlardan foydalanishga katta e'tibor qaratilmoqda. Demak, korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash uchun tashkiliy-xo'jalik mexanizmini shakllantirish maqsadga muvofiqdir.

Korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini shakllantirishning asosiy maqsadi joriy va kelgusi davrlarda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash maqsadini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur tashkiliy-iqtisodiy sharoitlarni ta'minlashdan iborat.

Jahonda 2020 yilda boshlangan Covid-19 pandemiyasining iqtisodiy inqiroz oqibatlarini o'rgangan holda chechenistonlik iqtisodchi olimlar Saidov A.A. va Shaxgiraev I.U. tomonidan ishlab chiqilgan korxonaning iqtirodiy barqarorligini ta'minlash mexanizmini biz takomillashtirilgan o'rindik. Saidov A.A. va Shaxgiraev I.U.lar taklif etgan mexanizmning asosiy kamchiligi bu strategiyaga "konstanta" deb qarashganida. Strategiya moslashuvchan va o'zgarishlarga (tuzatishlarga) moyil bo'lishi lozim.

Tadqiqot davomida bir qator oilmlar tomonidan taklif etilgan korxonalar iqtisodiy barqarorligini ta'minlash mexanizmi "strategiya nuqtalarini tuzatish yoki yangi strategiyani ishlab chiqish" hamda "moliyaviy zahirani tashkil etish va optimallashtirish" bo'limi bilan boyitildi.

Ushbu mexanizmدا korxonaning ish muhiti to'g'risida olingan ma'lumotlarni diagnostika qilish va tizimlashtirish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash strategiyasini amalga oshirish uchun korxonaning ichki salohiyatini har tomonlama baholash bilan bir qatorda tez o'zgaruvchan muhitda "moliyaviy zahirani" tayyorlash bo'limini kiritdik. (2-rasm.)

Korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash mexanizmining ob'ekti korxonaning tashqi va ichki muhitining noqulay sharoitlarining namoyon bo'lish jarayonidir.

Korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash mexanizmining sub'ektlari bo'lib, uning faoliyati natijalari va iqtisodiy barqarorligidan manfaatdor bo'lgan korxonalar rahbarlari, uning mulkdorlari, korxonaga nisbatan manfaatdor tomonlar sifatida harakat qiladigan boshqa jismoniy va yuridik shaxslardir. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash mexanizmining predmeti iqtisodiy barqarorlik darajasiga ta'sir etuvchi omillardir.

Tashkilot doirasida boshqaruv korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashning iqtisodiy mexanizmi umumiy va xususiy tamoyillar asosida va muayyan usullardan foydalangan holda amalga oshirilishi kerak. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi samarali qo'llab-quvvatlash tizimini talab qiladi, uning asosiy elementlari:

- huquqiy qo'llab-quvvatlash (qonunlar, farmonlar, qoidalar, korxonalar faoliyatini tartibga soluvchi davlat organlari va muassasalarining ko'rsatmalari);

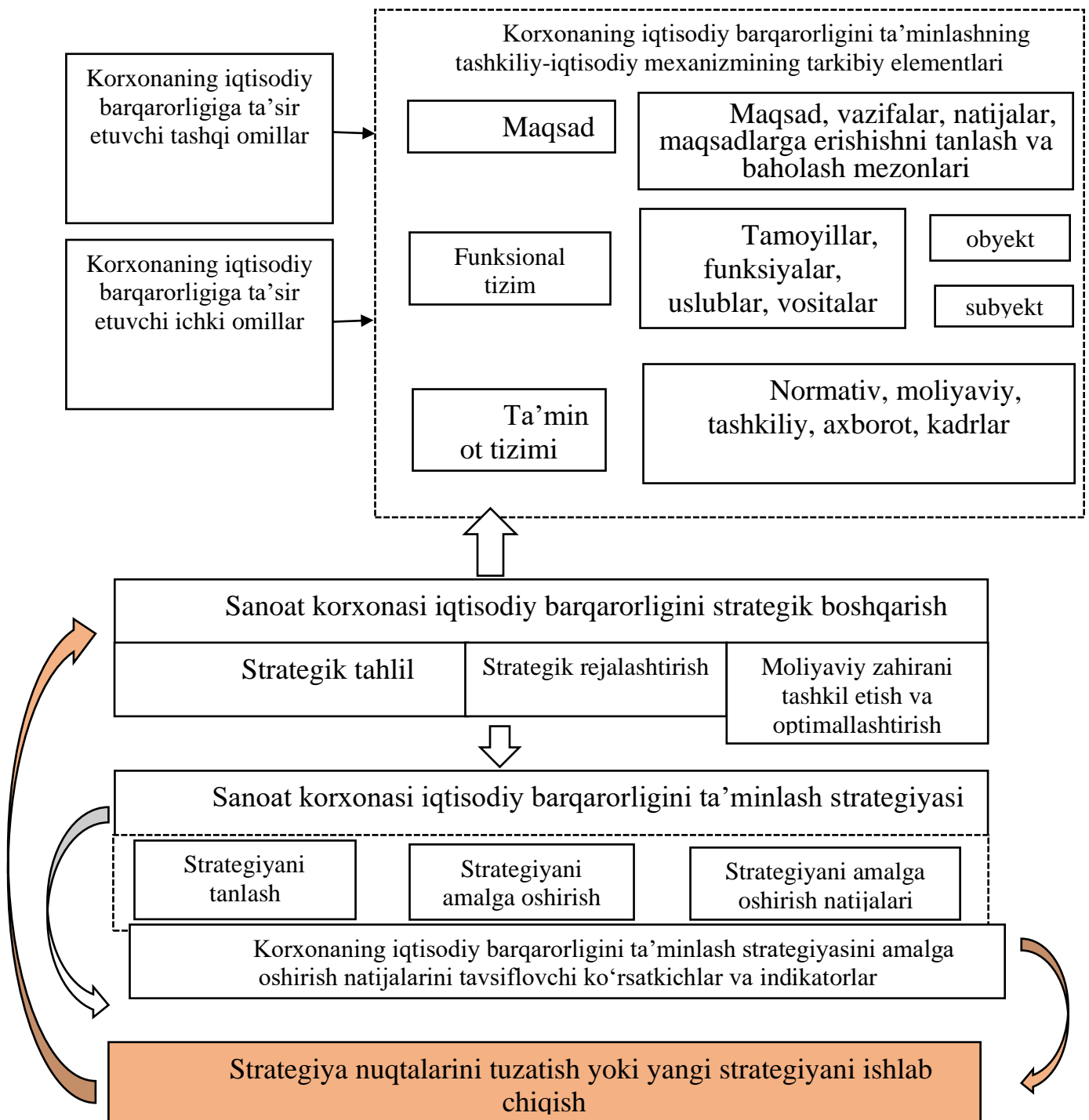
- moliyaviy qo'llab-quvvatlash (korxonaning o'z moliyaviy resurslarini ko'paytirishni asoslash, qarzga olingan moliyaviy resurslar manbalarini (bank kreditlari, moliyaviy lizing, tijorat kreditlari), investitsiya mablag'larini jalb qilish, davlat moliyalashtirish);

- tashkiliy ta'minot (korxonaning iqtisodiy barqarorligini boshqarish bo'yicha tashkiliy tuzilmani yaratish, korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash bo'yicha ko'rsatma va uslubiy materiallar); – axborot ta'minoti (korxonaning buxgalteriya hisobi, boshqaruv va statistik ma'lumotlari, korxonaning hisobot ma'lumotlari, ichki me'yoriy hujjatlar, ma'lumotnomalar, tahliliy ma'lumotlar, farmoyishlar, nizomlar va korxonaning boshqa rasmiy hujjatlari);

- ishchi kuchi bilan ta'minlash (yollash, o'qitish, qayta tayyorlash, moslashtirish, kadrlarning kasbiy o'sishi, xodimlarni rag'batlantirish va rag'batlantirish).

"Moliyaviy yostiqla" mablag'larini saqlashning muhim mezonlari – bu, jamg'armalarni ilojisiz vaziyatlarda mablag'larni tezda olish va kerakli miqdorda foydalanish imkonini beradigan usulda saqlash zarur.

2-rasm. Sanoat korxonalari iqtisodiy barqarorligini ta'minlash mexanizmi

Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmidagi strategik boshqaruv muhim rol o'ynaydi. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashning

strategik yoʻnalishlarini shakllantirish cheklangan resurslardan foydalanish variantlarini tanlash asosida amalga oshirilishi kerak, bu uzoq muddatda korxonaning yoʻqotishlarini kamaytirishga yordam beradi, uning imkoniyatlarini oshiradi. Korxonaning strategik rivojlanishini taʼminlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmining tarkibiy elementlarini koʻrib chiqib, shuni taʼkidlash kerakki, taklif etilayotgan mexanizm tashqi va ichki muhit omillarining taʼsir darajasiga taʼsirini hisobga oladigan ochiq, dinamik tizimdir. korxonaning iqtisodiy barqarorligi strategik boshqaruvga asoslanadi va barqaror rivojlanishning asosiy maqsadlariga erishishga qaratilgan. Strategik menejment uzoq muddatli istiqbolda korxonaning yuqori iqtisodiy barqarorligiga erishishning asosiy shartidir.

Korxonaning iqtisodiy barqarorligini strategik boshqarishning yuqori samaradorligiga uni taʼminlashning adekvat, ilmiy asoslangan tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini qoʻllash orqali erishish mumkin. Ushbu mexanizmni shakllantirish uning asosiy elementlarini (maqsadlari, vazifalari, usullari, vositalari, tamoyillari, funksiyalari va boshqalar) aniqlashdan boshlanishi kerak.

5. Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sanoat korxonasining iqtisodiy barqarorligi – bu korxonaning rentabelligini va barqaror rivojlanishini taʼminlab beruvchi hamda hozirgi zamonda va istiqbolda tashqi va ichki omillarning amal qilishi toʻxtatilgandan keyin dastlabki muvozanatlangan holatni tiklash yoki yangisini qabul qilishga imkon beradigan iqtisodiy parametrlar koʻrsatkichlarining muayyan darajasini ushlab turish qobiliyatidir. Ushbu talqin sanoat korxonalari, xususan kimyo sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligi darajasini baholashga qaratilgan iqtisodiy yondashuvni amalga oshirishga asos boʻladi.

korxonaning iqtisodiy barqarorligini taʼminlashning iqtisodiy mexanizmi umumiy va xususiy tamoyillar asosida va muayyan usullardan foydalangan holda amalga oshirilishi kerak. Korxonaning iqtisodiy barqarorligini taʼminlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi samarali qoʻllab-quvvatlash tizimini talab qiladi, uning asosiy elementlari:

- huquqiy qoʻllab-quvvatlash (qonunlar, farmonlar, qoidalar, korxonalar faoliyatini tartibga soluvchi davlat organlari va muassasalarining koʻrsatmalari);

- moliyaviy qoʻllab-quvvatlash (korxonaning oʻz moliyaviy resurslarini koʻpaytirishni asoslash, qarzga olingan moliyaviy resurslar manbalarini (bank kreditlari, moliyaviy lizing, tijorat kreditlari), investitsiya mablagʻlarini jalb qilish, davlat moliyalashtirish);

- tashkiliy taʼminot (korxonaning iqtisodiy barqarorligini boshqarish boʻyicha tashkiliy tuzilmani yaratish, korxonaning iqtisodiy barqarorligini taʼminlash boʻyicha koʻrsatma va uslubiy materiallar); – axborot taʼminoti (korxonaning buxgalteriya hisobi, boshqaruv va statistik maʼlumotlari, korxonaning hisobot maʼlumotlari, ichki meʼyoriy hujjatlar, maʼlumotnomalar, tahliliy maʼlumotlar, farmoyishlar, nizomlar va korxonaning boshqa rasmiy hujjatlari);

- ishchi kuchi bilan taʼminlash (yollash, oʻqitish, qayta tayyorlash, moslashtirish, kadrlarning kasbiy oʻsishi, xodimlarni ragʻbatlantirish va ragʻbatlantirish).

"Moliyaviy yostiqcha" mablag'larini saqlashning muhim mezonlari – bu, jamg'armalarni ilojisiz vaziyatlarda mablag'larni tezda olish va kerakli miqdorda foydalanish imkonini beradigan usulda saqlash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. М.: Финансы и статистика, 2018. 521 с
2. Карпченко Ю.В. Методы формирования финансовой политики предприятия // Экономика и социум.2018. № 11 (54). С. 485–490.
3. Козин М.Н. Динамическая модель оценки производственно-экономической устойчивости оборонного предприятия / М.Н. Козин // Аудит и финансовый анализ. – Москва, 2017. - №4. – с. 24-31.
4. Плешков С.Ю. Разработка механизма повышения уровня экономической устойчивости деятельности строительного предприятия / С.Ю. Плешков.: Автореф. дис. ... канд. экон. наук. - Екатеринбург, 2018. – с. 18.
5. Шахгираев И.У., Саидов А.А. Стратегическое управление как механизм обеспечения финансово-экономической устойчивости предприятия. Индустриальная экономика. Научно-практический журнал № 2, том 1, 2022. 50-56 С
6. Financing Sustainable Development: The Role of Sovereign Wealth Funds for Green Investment. Geneva, UNEP, 2017. p. 4.
7. Global Trends in Renewable Energy Investment 2020, Frankfurt School-UNEP Centre/BNEF. 2020
8. Climate Bond Initiative ma'lumotlari asosida tayyorlangan
9. Adams JS, Victurine R (2011) Permanent conservation trusts: a study of the long-term benefits of conservation endowments. Conservation Trust Funds, Avato P, Coony J (2008) Accelerating clean energy technology research, development, and deployment. World Bank, Washington, DC,
10. Яруллина, Г.Р. Динамическая модель мониторинга устойчивого экономического развития промышленного предприятия / Г. Р. Яруллина // Аудит и финансовый анализ. - 2018. - № 6. – с.195-202
11. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа. М.: ИНФРМА–М., 2017. 367 с
12. Bell LA, Freeman RB (2001) The incentive for working hard: explaining hours worked: differences in the US and Germany. Labour Econ 8:181–202,
13. Brown LR (2011) The new geopolitics of food. Foreign policy. The FP Group, Washington, DC,
14. Costanza R, Farley J (2010) What should be done with the revenues from a carbon cap and auction systems? Solutions 1:33, Coy P (2012) The other U.S. energy crisis: lack of R&D: R&D neglect is holding back innovative energy technologies. Bloomberg Businessweek. New York: Bloomberg L.P, Daly HE (2008)

